

Soort	: Gevelsteen
Naam	: (Zomerlust) / herberg Nieuwenhout (Nieuwe Hout) / herberg De Vriesche Koedrift / herberg Koedrift
Architect	: o.a. Jacob Martens
Bouwstijl	: -
Perceel	: Rijksmonument 19813
Ontwerp gevelsteen	: Joep Struyk uit Breda, (een neef van de heer Henk van den Broek de huidige eigenaar.
Beeldhouwer	: Joep Struyk
Datering gebouw	: ± 1753
Datering gevelsteen	: 2008
Oorspronkelijke gevel	: Ja, omdat deze steen nieuw is en er in 2008 is ingemetseld. Hier voor zat van af ongeveer 1969 tot 2008 de gevelsteen met het wapen van burgemeester mr. Dr. L de Gou (1916-2000), burgemeester van 1969-1976 daarvoor heeft er de gevelsteen De Korendrager gezeten. Deze was ingemetseld in 1927 en tegenwoordig Houtmarkt 7.

Voorgevel

Achtergevel

Plaats	: Achtergevel Koetshuis
Omschrijving	: Herberg tafereel met de naam Koedrift en het jaartal 1695
Materiaal	: Hardsteen Irish Blue stone
Afmetingen	: ± 720 h x 520 br mm
Kwaliteit	: Goed
Kenmerken	: Niet gepolychromeerd
Opgeknapt in	: -
Geschiedenis	: Huis Zomerlust. Bestaande uit een 18e eeuwse vleugel aan de zijde van de Haarlemmerhout en een 19e eeuwse vleugel. Aan de zijkant ertegen een koetshuis. Op de plaats waar nu de nieuwe steen Koedrift is ingemetseld heeft eerst een wapenstein van burgemeester mr. dr. L. de Gou gezeten met het jaartal 1695 het jaartal dat hij aantrad als burgemeester van Haarlem. Deze gevelsteen heeft in 2008 plaats moeten maken voor de huidige steen van de nieuwe eigenaar de heer Henk van den Broek. De steen van de burgemeester is nog in bezit van de nieuwe eigenaar de heer van den Broek. In 1927 zat hier gevelsteen de Korendrager afkomstig van Houtmarkt 7 in gemetseld geweest. Daar is deze nu ook weer door de SGVH (nu eigenaar van de steen) ingemetseld.

In 1695 was hier gevestigd Herberg Koedrift

De Korendrager 1927 tot

De buitenplaats Zomerlust ontstond toen Willem Kops Nicolaasz zijn hofstede Bosch en Vaart van een overplaats wilde voorzien en daartoe aan de overzijde van de Wagenweg een stuk grond aankocht. Om het terrein aan de rand van de Hout te verfraaien liet hij er een buitenhuis neerzetten. In 1808 werd dit huis vergroot met een voorhuis. De architect hiervan, Jacob Martens, ontwierp een eenvoudige, voorname façade, met een middenrisaliet bekroond door een fronton. Omstreeks 1850 liet de toenmalige eigenaar de gevel verrijken door een balkon en verscheidene ornamenten.

Gegevens van Peter van Graafeiland:

Op 2-6-1676 verkoopt Haesje Jacobs wed. Symon Claesz Pater een pand aan de Wagenweg aan Frans Claesz, rietdekker, voor 625 gulden.

Al voor 1676 stond er een huis op het terrein van het latere 'Zomerlust'. Het huis met erf werd in dat jaar getransporteerd van Haesje Payer aan Frans. Claesz.

Tussen 1693 en 1695 werd er een herberg van gemaakt, genaamd Nieuwe Hout of Koedrift.

Gewelsteen Wapen van Burgemeester mr.dr. L. de Gou ingemetseld 1969 tot 2008

Het wapenbord van burgemeester de Gou in het stadhuis van Haarlem

Op 14-2-1693 verkoopt zijn weduwe Jannetje het huis aan Gerrit Dirckz Langevelt uit Heemstede voor 2760 gulden.

Op 6-4-1695 verkoopt zijn weduwe Marijtte Cornelisz van Bourgondien het huis aan een groep mensen voor 2205 gulden met de vermelding: herberg Nieuwen Hout ofte KOEDRIFT.

Op 1-5-1709 verkopen deze lui het weer aan Johan Lucas Laars voor 800 gulden (!) en zijn weduwe op 6-1-1723 aan Jacob van Gelder, schepen Heemstede, onder vermelding van: herberg Nieuwe Houtje of Vriessche KOEDRIFT.

Zijn weduwe verkoopt in 1753 aan Willem Kops Nicolaasz voor 2100 gulden "twee huysen en de erven bekwaam tot herbergen en boerenwoningen".

in 1753 koopt de eigenaar van de buitenplaats Bos en Vaart, de doopsgezinde koopman Willem Kops Nicolaasz de herberg. Hij maakte er een overplaats voor de buitenplaats Bos en Vaart van. Omstreeks 1754 werd op de overplaats een buitenverblijf met huismanswoning, hooihuis en tuinkoepel gebouwd. In de tweede helft van de 18e eeuw werd het weer afgesplitst van 'Bos en Vaart'.

In 2008 ingemetseld
In 1695 was hier gevestigd
Herberg Koedrift

Daar waar nu Zomerlust staat, stond vroeger dus herberg de (Vriessche) Koedrift. Deze diende tevens als boerderij. Na de aanplant van dit gedeelte van de Haarlemmerhout kreeg de herberg de naam Nieuwe Hout.

Jacob van Gelder had een vervoersbedrijf en liet de exploitatie van de herberg over aan de tapper. Uit het huurcontract dat hij sloot met Maarten Celis op 26 december 1736, blijkt dat de herberg bestond uit vier vertrekken en een grote voorplaats met vaste banken, tafels en een toonbank. Ook de zolder werd door gasten gebruikt. Er was daar een schel aanwezig.

Toen zijn weduwe verkocht aan Willem Kops zat zij om onbekende redenen in de gevangenis. Willem Kops was de eigenaar van het landgoed Bosch en Vaart, aan de overkant van de Wagenweg.

Meer hierover valt te lezen in:
LIT: C. van de Haar, Het buiten Zomerlust.
Jaarverslag 1969 GAH 27-30.

**Joep Struijk de ontwerper
en beeldhouwer van de
nieuwe steen**

Raadselachtige ordonnantie over „wannemaet” Verweerde steen in „Zomerlust” bracht de pennen in beweging

Op de gevelsteen, ingemetseld in het vroegere koetshuis van Zomerlust, staat een „korendrager” afgebeeld, met daarover het jaartal 1608.

STADSARCHIEF:

„Korendrager komt uit Het Scheepje aan de Houtmarkt”

(Van een onzer verslaggevers)

HAARLEM — Zelden zal een verweerde steen zoveel pennen in beweging hebben gebracht als de gevelsteen, die is ingemetseld aan de achterzijde van villa Zomerlust aan de Wagenweg, die burgemeester mr. dr. L. de Gou binnenkort zal gaan bewonen. In het artikel, waarin we melding maakten van de aankoop van de villa door de burgemeester, kwam de gevelsteen voor het eerst in de publiciteit. Sindsdien kwam een aantal ingezonden stukken ter redactie binnen, die de historie van de steen belichtten. Het stadsarchief wijdde naar aanleiding hiervan een diepgaand onderzoek aan de kwestie.

De steen werd aan het rollen gebracht toen wij schreven: „Een aanwijzing voor de veronderstelling dat het buiten (Zomerlust) uit het einde van de zeventiende eeuw stamt, is een gevelsteen in het koetshuis, waarop het — moeilijk te ontcijferen — jaartal 1693 staat. Deze steen beeldt een man met een zak op zijn rug (een molenaar?) af”.

Niet lang daarna ontvingen wij een reactie hierop van de heer J. Hoeben. Hij schreef: „De steen heeft met de geschiedenis van het huis „Zomerlust” niets te maken. Lang voordat „Zomerlust” werd gebouwd was deze steen reeds ingemetseld in een korenmolen nabij de tegenwoordige Baan. In 1667 werd de molen verkruid naar de wallen nabij de toenmalige Raampoot en heeft daar gestaan alvorens te worden gesloopt. De gevelsteen is veel ouder dan u veronderstelde in uw artikel. Hij dateert niet van 1693, maar van 1608. Dit jaartal betreft dus het tijdstip van de bouw van de molen op zijn eerste standplaats”. Drs. N.M. Japikse, archivaris van Haarlem, liet daarop weten (in een naschrift op het verhaal van de heer Hoeben, dat als ingezonden stuk werd geplaatst) dat het jaartal mogelijk 1608 kon zijn, maar dat nog maar bewezen zou moeten worden, dat juist de molensteen die de heer Hoeben voor ogen had, in „Zomerlust” was ingemetseld.

Ordonantie

Het antwoord van de heer Hoeben: „In een „Ordonnantie op het Recht van de Wannemaet van den 27 van December 1652 te Haarlem” staat het volgende te lezen: „Myne Heeren van den Gerechte der Stad Haarlem in achtginge genomen hebbende, dat het Recht van de Wannemaet van de Graanen, alhier wordende verkogt, competeerende, aan het Oude Mannenhuis deeser stad, door verloop van tyd, seer is vervallen, tot nadeel van het voorschreeven huys; en willende hier omtrent nader voorzieninghe doen; heb-

ben, na Deliberatie, met te niet doeninghe van voorige Ordonnantien, op het voorschreeven Subject gemaekt, goedgevonden en verstaan op nieuws te ordonneeren, als hunne Ed. Achtb. ordonneeren by deese: Dat sy sulien deselve wyders, de Wannemaet hebbende ontfangen, gehouden syn die te brengen in 't Koornmeeters-Huysje, nabij de Molen daer de Koorndrager te sien en is op die Baen in den Houte. By my J. A. Dulleman”. De heer Hoeben lichtte dit uittreksel toe met de opmerking: „Met deze mijns inziens wel bijzonder steekhoudende argumentering hoop ik de heren Van de Haar en Japikse van dienst te zijn geweest”.

Wannemaet

Dr. C. van de Haar, chartermeester van het gemeente-archief, liet het hier niet bij zitten en ontdekte het volgende: De ordonnantie is niet opgenomen in het stadsregister, waarin dergelijke bepalingen werden vastgelegd. Wel komt een ordonnantie betreffende de „wannemaet” voor, op de datum 27 december 1752, precies een eeuw later dan de datum die de heer Hoeben aangaf. Maar de inhoud van de ordonnanties is niet gelijk: er staat in de Haarlemse ordonnantie niets in over een molen op de Baan. De beide ordonnanties zijn slechts gelijk tot het woord „Koornmeeters-Huysje”. Een magistraat „Dulleman” is het archief voorts onbekend.

De heer Hoeben verklaarde zijn ordonnantie te hebben aangetroffen in het „Register van de aanmerkelykste Zaaken, in order gebragt door C. van der Palm”, uitgegeven bij S. E. van Nooten te Schoonhoven. (Jaar van uitgave onbekend).

Jammer genoeg is dit boekje nergens te vinden. Het stadsarchief snuffelde in alle Haarlemse bibliotheken, en kreeg ook van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, die een centrale catalogus beheert, nul op 't rekest. Dr. Van de Haar ontdekte wel, dat de uitgeverij Van Nooten bestaan heeft van 1835 tot 1896. C. van der Palm, de vader van de bekende minister tijdens de periode van de Bataafse Republiek, leefde van 1730 tot 1789. De heer Hoeben zelf is niet in het bezit van het boekje. Hij zegt zijn ordonnantie te hebben overgenomen uit een boekje dat een vroegere leraar (die intussen is overleden) bezat.

Raadsels. Tijdens het onderzoek echter kreeg onze redactie zowel als het gemeente-archief nieuwe aanwijzingen voor de herkomst van de gevelsteen. De heer H. A. M. Stuyt, zoon van de heer P. W. Stuyt, eigenaar van „Zomerlust” van 1926-1943, verklaarde dat zijn vader, toen

Zomerlust, die naar de Hout is gekeerd (onder het rechtse puntdak).

die op 30 december 1915 de gewezen brouwerij „Het Scheepje” kocht, gelegen tussen Houtmarkt en Oostvest, de betreffende gevelsteen in de muur daarvan aantrof. Bij de verbouwing van „Zomerlust” in 1927 liet hij hem bij de villa inmeetselen in de garage, waar hij zich nu nog bevindt.

„Het Scheepje”

Deze gang van zaken werd ons bevestigd door (onafhankelijk van elkaar) de heer G. Sieraad uit Haarlem, die vertelde de steen persoonlijk op een handwagen van de Houtmarkt naar Zomerlust te hebben getransporteerd, en aannemer H. Dees uit Zandvoort. Laatstgenoemde schreef ons: „Voordien bevond deze steen zich in een poort op de binnenplaats bij het kaaspakhuis van de firma Stuyt aan de Papentorenvest, waar voorheen bierbrouwerij „Het Scheepje” was gevestigd. Volgens mij heeft de steen daar altijd gezeten. Bij de bierbrouwerij wordt immers mout (dit is ontkiemd graan) verwerkt, vandaar de korendrager. Zelf ben ik bij het uitbreken en weer inmeetselen van de steen behulpzaam geweest”.

Volgens dr. Van de Haar en drs. Japikse is deze theorie juist, temeer omdat huizen in de omgeving van Papentorenvest, Scheepmakersdijk en Houtmarkt uit het begin van de zeventiende eeuw dateren. De Haarlemse geschiedschrijver F. Allan vermeldt bij zijn beschrijving van „t Scheepje”, dat Johan Claes Loo, burgemeester van Haarlem van 1623 tot 1667, in het begin van de 17de eeuw eigenaar van de brouwerij was. Uit een transportakte, in het bezit van het gemeente-archief, blijkt bovendien, dat in 1633 gevelstenen in „Het Scheepje” aanwezig waren. Toen Allan in 1888 over de brouwerij schreef, zat de steen van „Zomerlust” er nog in, getuige de volgende zinsnede: „Het oudste gedeelte van de brouwerij is vrij zeker dat, waar een gevelsteen het jaar 1608 te lezen geeft”.